

**Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo**

Qeveria - Vlada - Government

**MINISTRIA E MJEDISIT DHE PLANIFIKIMIT HAPËSINOR
MINISTARSTVO SREDINE I PROSTORNOG PLANIRANJA
MINISTRY OF ENVIRONMENT AND SPATIAL PLANNING**

AGJENCIA PËR MBROJTJEN E
MJEDISIT TE KOSOVËS

KOSOVSKA AGENCIJA
ZA ZAŠTITU SREDINE

KOSOVO ENVIRONMENTAL
PROTECTION AGENCY

INSTITUTI I KOSOVËS PËR MBROJTJEN E NATYRËS

ELABORAT:

**STUDIMI PËR ARSYESHMËRINË PROFESIONALE PËR MARRJEN NË MBROJTJE
TË VLERËS SË NATYRËS: TRUNGU I QARRIT (*Quercus cerris*) NË GËRMOVË TË
VITISË SI MONUMENT I NATYRËS**

**Prishtinë,
Nëntor 2019**

Në përgatitjen e këtij elaborati morrën pjesë:

Udhëheqës i punëve:

Dr.sc. Qenan Maxhuni – zyrtar për biodiversitet

Hulumtimi në terren:

Dr. sc. Qenan Maxhuni – zyrtar për biodiversitet

Dr. sc. Sami Behrami – zyrtar për zona të mbrojtura

Nexhmije Kamberi – zyrtare për florë

Bashkëpunëtor të jashtëm:

MSc. Alban Sokoli, udhëheqës i Sektorit për Mjedis, DUPMM, K.K. Viti

Zymrije Salihu – zyrtare për mjedis, DUPMM, K.K. Viti

Vesa Jaha – praktikante në IKMN

Parathënie

Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës është trashëgimtar i Entit të Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës i themeluar me vendimin mbi ndarjen e Seksionit për Mbrojtjen e Natyrës nga Enti i Kosovës për Mbrojtjen e Monumenteve të Kulturës, (GZ. 42/74) dhe ka vazhduar punën me të njëjtin emër sipas ligjit mbi Entin e Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës (GZ. 15/81).

Në vitin 1988 Kuvendi i Kosovës nxjerrë ligjin për Mbrojtjen dhe zhvillimin e vlerave natyrore dhe të vlerave të krijuara me punë të ambientit të njeriut ("GZK"39/88) ku në nenin 78 paragrafi 2 të këtij ligji është përcaktuar veprimtaria e Entit. Në bazë të këtij ligji një vit më vonë Kuvendi i Kosovës nxjerrë Ligjin për Entin e Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës dhe Mjedisit ("GZK"nr. 38/89).

Pas luftës në Kosovë, në vitin 2000 ish Enti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës dhe Mjedisit regjistrohet në Administratën e Përkohshme civile të OKB-se me emërtim "Instituti për Mbrojtjen e Natyrës dhe Ambientit të Kosovës".

Nga maji i vitit 2000, Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës ka vepruar në kuadër të Departamenti për Mbrojtjen e Mjedisit, ndërsa pas zgjedhjeve të përgjithshme (2001) dhe formimit të organeve qeverisëse të Kosovës, vepron në kuadër të Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (Rreg. 2001/19 dhe 2002/5).

Aktualisht IKMN, vepron në kuadër të Agjencisë së Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit e cila është themeluar duke u bazuar në Ligjin për Mbrojtjen e Mjedisit. (Rreg. 2003/9).

Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës¹ në kuadër të veprimtarisë së vetë kryen punët profesionale në mbrojtjen e natyrës që kanë të bëjnë me:

- mbledhjen dhe përpunimin e shënimeve lidhur me mbrojtjen e natyrës;
- monitorimin e gjendjes së larmisë biologjike dhe peizazhore dhe propozon masat për mbrojtjen e tyre;

¹ Ligji për Mbrojtjen e Natyrës nr. 03/L-233

- hartimin e bazave afatgjata profesionale të mbrojtjes për llojet e bimëve, kërpudhave dhe shtazëve, tipave të vendbanimeve, ekosistemeve dhe peizazheve;
- përgatitjen e bazave profesionale për mbrojtjen dhe ruajtjen e pjesëve të natyrës, përkatësisht vlerave të natyrës;
- hartimin e bazave profesionale për nevojat e përcaktimit të kushteve për mbrojtjen e natyrës, menaxhimin me zonat e mbrojtura dhe shfrytëzimi i të mirave të natyrës;
- kryerjen e analizave statistikore dhe unifikimin e rezultateve si dhe hartimin e raportit për gjendjen dhe mbrojtjen e natyrës;
- pjesëmarrje në zbatimin e akteve ndërkombëtare në mbrojtjen e natyrës.

Gjatë verës së vitit 2005, IKMN si organ qendror për mbrojtjen e natyrës, në kuadër të aktiviteteve të tij ka bërë njohjen dhe evidentimin e vlerave të natyrës në territorin e Komunës së Vitisë. Në tetor të vitit 2005 IKMN i ka propozuar Kuvendit Komunal të Vitisë Iniciativën për shpalljen e vlerave të natyrës nën mbrojtje, ndërsa K.K. i Vitisë në mbledhjen e mbajtur me 20.03.2006 ka miratuar vendimin për mbrojtjen e vlerave të trashëgimisë natyrore në K. e Vitisë duke i hapur kështu rrugë procesit për hartimin e bazave profesionale për shpalljen e zonave të mbrojtura sipas kushteve të përcaktuara me ligj.

Gjatë vitit 2019, IKMN ka grumbulluar të dhënat e nevojshme në terren për hartimin e bazave profesionale për vënien nën mbrojtje të vlerave të natyrës në territorin e Komunës së Vitisë. Me këtë rast ka përgatitur elaboratin: **Studim për arsyeshmërinë profesionale për marrjen nën mbrojtje të vlerës së natyrës Trungu i Qarrit (*Quercus cerris*) në Gërmovë të Vitisë si Monument i Natyrës.**

Përmbajtja

1. Baza profesionale dhe dokumentimi për marrjen ne mbrojtje te vlerës natyrore
 - 1.1. Emërtimi i vlerës natyrore
 - 1.2. Lloji i monumentit
 - 1.3. Kategoria e mbrojtjes
 - 1.4. Klasifikimi sipas IUCN-se
 - 1.5. Pozita
 - 1.6. Kufijtë
 - 1.7. Sipërfaqja
 - 1.8. Përshkrimi i vlerës natyrore
 - 1.8.1. Karakteristikat natyrore
 - 1.8.2. Karakteristikat biologjike te llojit *Quercus cerris*
 - 1.8.3. Karakteristikat tjera
 - 1.8.4. Karakteristikat baze te vlerës se mbrojtur natyrore
 - 1.9. Shkalla e rrezikimit
 - 1.10. Historiku i Mbrojtjes
 - 1.11. Konceptet baze për mbrojtje , zhvillim dhe rregullim
 - 1.12. Organet përgjegjëse për mbrojtje
 - 1.13. Regjimi dhe masat mbrojtëse
 - 1.14. Arsyetimi i Propozimit për Kategorizim
 - 1.15. Propozimi i Kategorisë
2. Shtojcat
 - 2.1. Dokumentacioni grafik
 - 2.1.1. Harta e vlerës natyrore
 - 2.1.2. Ekstrakti nga fleteposedimi
 - 2.1.3. Kopja e Planit
 - 2.2. Dokumentacioni Fotografik
3. Referencat

**1. BAZA PROFESIONALE DHE DOKUMENTIMI PER MARRJEN NE MBROJTJE
LIGJORE TE VLERES NATYRORE**

1.1. Emërtimi i vlerës natyrore

Trungu i Qarrit (*Quercus cerris*) në Gërmovë

1.2. Lloji i monumentit

Monument natyror me karakter botanik.

(Ligji për Mbrojtjen e Natyrës, (Nr. 03/L-233) Neni 14.

1.3. Kategoria e mbrojtjes

Kategoria e trete e mbrojtjes (III) – Monument i Natyrës

1. Monumenti i natyrës është pjesë ose tërësi e pjesëve të pandryshuara të natyrës së gjallë ose të vdekur i cili ka vlerë ekologjike, shkencore, estetike ose kulturo-historike dhe/ose vlera turistike.

2. Monumenti i natyrës mundet me qenë gjeologjik - paleontologjik, mineralogjik, hidrologjik, strukture gjeologjike, sediment etj, gjeomorfologjik - shpella, humnera, muret shkëmbore, hidrologjik - burime, ujë rrjedhë, ujëvarë, liqe, **botanik - ekzemplarë të rrallë ose të rëndësishëm të botës bimore për një lokalitet, lokalitet i vogël botanik ose zoologjik i rëndësishëm për vlerat e tij shkencore.**

(Ligji për Mbrojtjen e Natyrës, (Nr. 03/L-233) Neni 14.

1.4. Klasifikimi sipas IUCN-së

Kategoria e tretë (III).

Monument natyror (Natural Monument / Natural Landmark)

(“Korniza për klasifikimin e zonave të mbrojtura tokësore dhe detare, IUCN, 1990)

1.5. Pozita

Monumenti natyror Trungu i qarrit gjendet në varrezat e fshatit Gërmovë, buzë magjistrales Viti-Gërllicë, rreth 4 kilometra larg qytetit të Vitisë.

Sipas matjeve me GPS (GPS Garmin 12 channel) trungu ndodhet në koordinatat:

X = 0525368

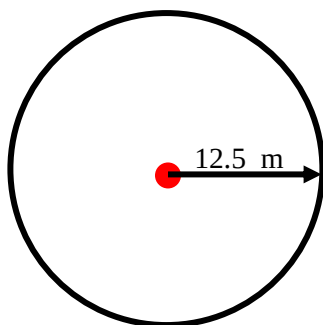
Y = 4685556

Lartësia mbidetare = 525 m.

1.6. Kufijtë

Sipërfaqja ku ndodhet Trungu i Qarrit (*Quercus cerris*) në fshatin Gërmovë të Komunës së Vitisë gjendet në vendin e quajtur Vakufski Zabran Ekono. Dvo., në parcelën 749-1, zona kadastrale Gërmovë, nr. P-70101014-00749-1, me sipërfaqe 39460 m², e regjistruar si varreza, në pronësi shoqërore të Kombinatit Bujqësor Morava. (*Drejtoria për Kadastër, Gjeodezi dhe Pronësi, K. K. Viti*).

Si kufi për Monumentin e Natyrës - Trungu i Qarrit (*Quercus cerris*) të merret diametri i rrezes në rreth 12.5 m, nga kërcelli i trungut në të gjitha anët ($S = 500 \text{ m}^2$).

1.7. Sipërfaqja

Sipërfaqja e Monumentit natyror përfshinë hapësirën të cilën e mbulon trungu. Propozohet për mbrojtje sipërfaqja **prej 5 ari**.

1.8 Përshkrimi i vlerave

1.8.1 Karakteristikat natyrore

Trungu i Qarrit (*Quercus cerris*) ndodhet në varrezat e fshatit Gërmovë në anën e djathtë të rrugës për Gërlicë. Trungu ka vlera natyrore dhe shkencore. Trashësia e trungut, vjetërsia e tij, përmasat e kurorës janë vlera të rralla natyrore për këtë monument natyror.

Trungu i ka këto karakteristika dendrometrike:

Lartësia e kërcellit rreth 20 m
Perimetri i trungut rreth 3 m
Diametri i kurorës..... rreth 20 m
Vjetërsia e trungut mbi 150 vite

Gjendja e natyrore e trungut është shumë e mirë.

1.8.2. Karakteristikat biologjike të llojit

Karakteristikat e llojit *Quercus cerris*:

Dru që zakonisht rritet në lartësi prej 25-35 m, dhe që haset gati gjithkund dhe me shumice në kodra të veshura me esenca pyjore gjethgjera në lartësi mbidetare deri në 1400 m.

Lëvorja- e murrme në të erret e qare thelle për se gjati.

Kurora e hapur dhe në formë vezake.

Degët e reje të ashpra me qime të murrme ngjyre ndryshku.

Sythet me madhësi 5-12 mm, në formë të ngjashme me vezën të rrethuar prej ndajgjethëzave .

Gjethet- gjatore –vezake të përmbysët, të rrumbulluara ose gati si zemër në bazë , me 4-7 palë vriguj ose dhembë , përsipër gati të shogëta , disi të ashpra dhe pa shkëlqim , me ngjyrë të blerta të çelet, me madhësi 5-10 x 3-5 cm tek drunjtë e vjetër edhe me të mëdha me bishtak 8-15 mm, bien në vjeshtë.

Lulet mashkullore me 4-5 thekë pushlore.

Frytet piqen vitin e dytë , të vetmuar ose dy deri katër në një bosht , gati pa bisht , gishtja me melunga të holla, të hapura me maje të përthyer ose të drejtë dhe shumë a pak të përdredhura.

Lendet kanë madhësi 20-40 x 12-22 mm, të cunguara ose majengrena me një thumb në mes .

Lulëzimi –prill-maj

Frytet-shtator –tetor .

Përdorimi- Druri përdoret në ndërtimtari , vegla e orendi bujqësore si dhe për djegie.

1.8.2. Karakteristikat tjera

Përveç vlerave natyrore trangu ka edhe vlera tjera te rëndësishme si vlera estetike, dekorative dhe turistike.

Madhësia, pamja estetike dhe dekorative e bëjnë këtë trung objekt shumë atraktiv për vizitorët.

1.8.3. Karakteristikat bazë të vlerës së mbrojtur natyrore

Trangu i Qarrit në Gërmovë është trung me vlera të rralla të këtij llojit që mund të gjendet në këtë rajon. Vjetërsia, vitaliteti dhe përmasat e kërcellit dhe kurorës e bëjnë këtë trung një monument me vlera të rralla natyrore, shkencore dhe turistike.

Duke marrë për bazë këto karakteristika ky trung propozohet për mbrojtje si Monument i Natyrës me karakter botanik.

1.9. Shkalla e rrezikimit

Në afërsi të trungut nuk ka ndonjë burim te ndotjes që do të mund ta rrezikonte në mënyrë të drejtpërdrejtë atë. Gjendja aktuale natyrore e trungut është relativisht e mire. Vendndodhja e tij në varreza të fshatit i jep këtij trungu një mbrojtje edhe më të mirë.

1.10. Historiku i mbrojtjes

Gjate verës së vitit 2005 IKMN, gjate njohjes dhe evidentimit të vlerave natyrore në Komunën e Vitisë e ka evidentuar Trangun e Bungbutës në Zhiti si monument me vlera të rralla natyrore. Në tetor të vitit 2005 IKMN i ka propozuar Kuvendit Komunal të Vitisë Iniciativën për shpalljen e vlerave të natyrës nën mbrojtje, ndërsa K.K. i Vitisë në mbledhjen e mbajtur më 20.03.2006 ka miratuar vendimin për mbrojtjen e vlerave të trashëgimisë natyrore në K. e Vitisë duke i hapur kështu rrugë procesit për hartimin e bazave profesionale për shpalljen e zonave të mbrojtura sipas kushteve të përcaktuara me ligj.

Gjate vitit 2019, IKMN ka grumbulluar të dhënat e nevojshme në terren për hartimin e bazës profesionale për vënien nën mbrojtje të këtij monumenti të natyrës.

1.11. Konceptet baze për mbrojtje , zhvillim dhe rregullim

Sipas Ligjit për Mbrojtjen e Natyrës (Nr. 03/L-233) Neni 19. paragrafi 3, Monumentet e natyrës i shpallë kuvendi i komunës në territorin e të cilë gjendet, pas marrjes paraprake të pëlqimit nga Ministria.

1.12. Organet përgjegjëse për mbrojtje

(Ligjit për Mbrojtjen e Natyrës; Nenit 143 paragrafi 1)

1. Punët administrative dhe profesionale në mbrojtjen e natyrës i kryen Ministria, përveç atyre punëve të cilat me këtë ligj ose ligj tjetër ju kanë besuar organit kompetent drejtues, Institutit ose komunës.
2. Komunitat në pajtim me këtë ligj, Strategjinë, programin e mbrojtjes së natyrës dhe dokumentet e rregullimit hapësinor janë të detyruara që të:
 - 2.1. kujdesen për ruajtjen e larmisë biologjike dhe peizazhore për territorin e vet;
 - 2.2. shpallin zonat e mbrojtura për të cilat janë kompetente;
 - 2.3. sigurojnë kushtet për mbrojtjen dhe ruajtjen e zonave të mbrojtura për të cilat janë kompetente;
 - 2.4. marrin pjesë në procedurën e shpalljes të zonave të mbrojtura të cilat i shpallë Qeveria ose Kuvendi;
 - 2.5. marrin pjesë në hartimin e planeve të menaxhimit me zonat e mbrojtura për të cilat janë kompetente;
 - 2.6. kujdesen për promovimin e mbrojtjes së natyrës dhe japin mbështetje dhe kujdesen për shoqatat, veprimtaria e të cilave është mbrojtja e natyrës;
 - 2.7. përcjellin gjendjen e ruajtjes së natyrës dhe për atë Ministrisë dhe Institutit i paraqesin raport;
 - 2.8. mbajnë regjistrat për shënimet të rëndësishme për mbrojtjen e natyrës;
 - 2.9. informojnë publikun për gjendjen e natyrës në territorin e vetë dhe për masat e ndërmarra për mbrojtjen dhe ruajtjen e sajë;
 - 2.10. ofrojnë ndihmë profesionale dhe ndihmë tjetër organeve të pushtetit lokal në mbrojtjen e natyrës në territorin e vetë
 - 2.11. kryejnë dhe punë të tjera të përcaktuara me këtë ligj dhe aktet nën ligjore të nxjerra prej tij.

1.12. Regjimi dhe masat e mbrojtjes

Trungu i Qarrit (*Quercus cerris*) në Gërmovë të Vitisë i takon kategorisë së tretë (III) sipas IUCN-së si Monument i Natyrës. Për ruajtjen dhe përparimin e këtij monumenti të natyrës duhet respektuar këto masa mbrojtëse:

Ndalohet:

- Prerja e trungut, thyerja e degëve, mbledhja e gjetheve apo frutave, kositja e barit si dhe çfarëdo veprimtarie e cila ndryshon gjendjen e tanishme natyrore,
- Ndezja e zjarrit në sipërfaqen e mbrojtur,
- Mbjellja e bimëve me qëllim të gjelbërimit të sipërfaqes së mbrojtur,
- Ndryshimi i pamjes së sipërfaqen së mbrojtur,
- Grumbullimi i mbeturinave në sipërfaqen e mbrojtur,
- Punimi (lëvrimi, shfrytëzimi) i tokës në sipërfaqen e mbrojtur dhe
- Aktivitetet tjera të cilat mund të shkaktojnë ndryshime ose dëmtime te monumentit.

Lejohet:

- Të gjitha masat e mbrojtjes biologjike-teknike të Monumentit të Natyrës nën kushtet të cilat i përcakton Instituti për Mbrojtjen e Natyrës dhe në bazë të Projektit për sanimin e gjendjes së Monumentit të Natyrës si dhe punët teknike të cilat janë në funksion të mbrojtjes të Monumentit të Natyrës.

1.13. Arsyetimi i propozimit për kategorizim

Propozimi për marrjen nën mbrojtje ligjore të Trungut të Qarrit (*Quercus cerris*) në Gërmovë bazohet në vlerat natyrore të këtij trungu. Trungu është shumë karakteristik për nga pamja estetike, trashësia, vjetërsia, vitaliteti dhe pozita shumë e mirë.

Duke u bazuar në faktet e lartpërmendura mund të përfundojmë se Trungu i Qarrit në Gërmovë i plotëson kushtet të merret nën mbrojtje ligjore si Monument Natyror me karakter botanik.

1.14. Propozimi i kategorisë

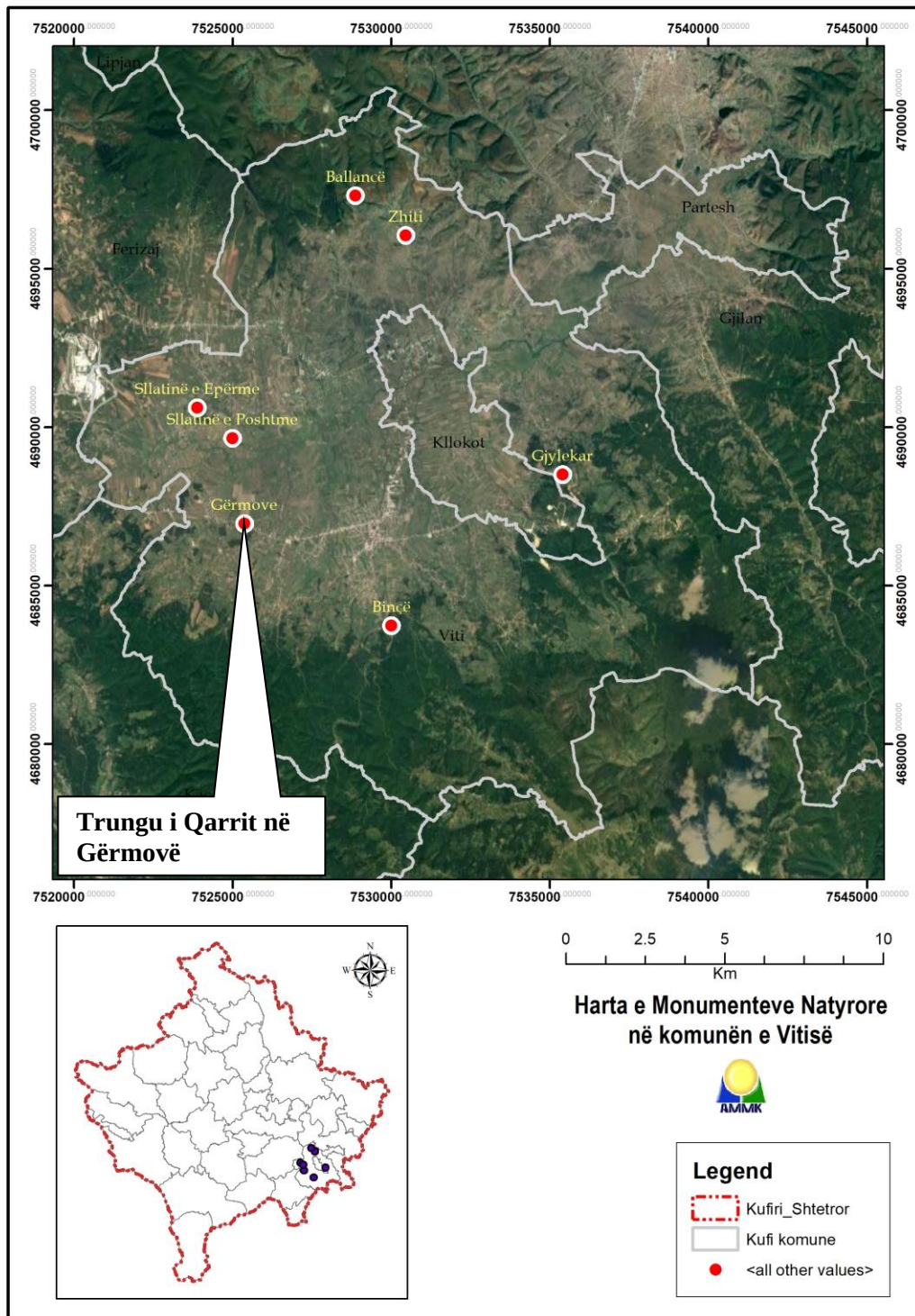
Në bazë të nenit 19. të *Ligjit për Mbrojtjen e Natyrës*, (Nr. 03/L-233), **Instituti Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës propozon që Monumenti i natyrës i karakterit botanik Trungjet e Qarrit (*Quercus cerris*) të merret nën mbrojtje në kategorinë e tretë (III) si zonë e mbrojtur kryesisht për qëllime të konservimit të karakteristikave specifike natyrore.**

2. SHTOJCA

2.1. Dokumentacioni Grafik

2.1. 1. Harta e monumentit të natyrës

11/3/2008

1/2

Referenti / Referent / Referent

Handwritten signature

11/3/2008

Drejtori / Direktor / Director

Handwritten signature

2/2

2.1.3. Kopje plani

2.2. Dokumentacioni fotografik

Quercus cerris

Lënda e *Quercus cerris*

Referencat:

- **Qosja Xh. (red.)** (1988): Flora e Shqipërisë 2, ASH e RPSSH – QKB, Tiranë.
- **Pr. Dr. Perikli Qiriazhi, Dr. Ferdinand Begu** (1999), Monumentet e Natyrës së Shqipërisë, Tirane.
- **Dr. Behxhet Mustafa, Dr. Esat Hoxha** (2003): Biodiversiteti dhe Zonat e Mbrojtura, Universiteti i Prishtinës, Prishtine
- Ligji për Mbrojtjen e Natyrës, (Nr. 03/L-233)
- Dokumentacioni nga arkivi i IKMN-se
- Dokumentacioni nga Shërbimi Kadastral i KK Vitisë
- Harta topografike e Kosovës 1 : 25000

Përfundim

Kjo arsyeshmeri profesionale e hartuar nga Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës paraqet vetëm një pjese të punës profesionale të këtij institucioni në lëmin e mbrojtjes së natyrës. IKMN do të vazhdojë edhe me tutje të angazhohet në njohjen dhe evidentimin e vlerave të natyrës, në marrjen nën mbrojtje të vlerave të veçanta natyrore, në monitorimin e vazhdueshëm të gjendjes së zonave të mbrojtura në territorin e Komunës suaj si dhe në dhënien e mendimeve profesionale në lëmin e mbrojtjes së natyrës.

IKMN-ja do të jetë gjithmonë e hapur për bashkëpunim edhe për të gjitha çështjet tjera me interes të mbrojtjes së natyrës dhe vlerave të saj.

Me kënaqësi do të pranojmë çdo sugjerim, vërejtje apo këshillë nga ana juaj lidhur me këtë elaborat duke ju sugjeruar që të merrni masa ligjore për mbrojtjen e këtyre vlerave natyrore.

Ju falënderojmë sinqerisht për bashkëpunimin e ofruar gjatë realizimit të punëve në terren dhe në sigurimin e dokumentacionit të nevojshëm.

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
Agjencia e Kosovës për Mbrojtjen e Mjedisit
Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës

Rr. L. Haradinaj, ish Rilindja, kati XIV nr. 1403/A
10 000 Prishtine, KOSOVE;
Tel. 038/ 200 33 236
<http://ammk-rks.net/?page=1,118>